

INGEGERD TROEDSSON:

Moderata kvinnors väg till fullvärdigt medborgarskap

De moderata kvinnornas historia åren 1911-1920 har kommit att kallas "de nio glömda åren". Den officiella historiskildringen inom partiet har utgått från Allmänna Valmansförbundets olika insatser för att aktivera högerkvinnorna. Det banbrytande arbete som började år 1911 med utgångspunkt i det nybildade Stockholms moderata kvinnoförbund har "glömts bort". Vilken brist detta varit får vi klart för oss när fil dr Stina Nicklasson med stor berättarglädje och inlevelseförmåga nu publicerat en tredje bok om de kvinnliga moderata pionjäreorna *Kvinnors väg till fullvärdigt medborgarskap. Pionjärer för moderat politik*.

Vid 1900-talets början saknade de

moderata kvinnorna inte bara politisk rösträtt. De befann sig dessutom i partipolitiskt utanförskap. År 1904 hade Allmänna Valmansförbundet (AVF) konstituerats som valorganisation för riksdagens högerinriktade grupperingar. Men det var en organisation av män för män.

Söka andra vägar

Detta ter sig särskilt märkligt efter den lindmanska regeringens författningsreform 1907-1909, där kvinnor från kommunvalet 1910 blev valbara till kommunala förtroendeposter. De moderata kvinnorna fick genom sitt utanförskap söka andra vägar.

Många moderata kvinnor hade samlats inom Fredriks Bremerförbundet liksom i den vid 1900-talets början etablerade Landsföreningen för kvinnlig politisk rösträtt, där

kvinnor med olika ideologisk hemvist samarbetade.

I december 1911 bildades nu Stockholms moderata kvinnoförbund, MKF. Först 1913 öppnade AVF portarna för kvinnorna. Men MKF som under Ebba von Eckermans ledning på endast några år byggt upp ett omfattande nät av kvinnoföreningar runtom i landet slog vakt om sin självständighet. Under dessa år hade dessa moderata kvinnor dessutom visat att de stod bakom AVF:s idéer, att de ställde upp för AVF i valrörelserna och att de dessutom med stort engagemang slagits för ett effektivare försvar.

De moderata kvinnor som t ex valts in i Stockholms stadsfullmäktige gjorde snart betydande insatser i samverkan med partiet. Men AVF ville inte acceptera MKF:s självständighet. I ett brev 1916 hävdar högerledaren Arvid Lindman att "ett fristående moderat kvinnoförbund, som till yttermera visso genom sina förbindelser på kvinnoakshåll lätt utsätts för

Kvinnors väg till fullvärdigt medborgarskap. Pionjärer för moderat politik, Stina Nicklasson, Carlssons förlag.

påverkningar (!) vänsterifrån, innebär en allvarlig fara för sammanhållningen inom det moderata partiet". Arbetet borde ske inom partiets ram. AVF började därför bilda egna konkurrerande kvinnoföreningar med, de gemensamma idéerna till trots, mångåriga motsättningar som följd.

Stina Nicklassons bok utgörs främst av åtta porträtt av ledande moderatkvinnor under perioden 1911-1922. Den ger många levande och tankeväckande inblickar i den värld som bildningstörstande och reforminriktade kvinnor under det sena 1800-talet och de första decennierna av 1900-talet levde i och där de alltmer insåg vikten av politiskt medborgarskap för att fullt ut kunna arbeta för sina idéer och ideal.

Professorska

Låt mig utöver Ebba von Eckerman nämna några av dessa åtta: Valfrid Palmgren hade 1905 disputerat i romanska språk vid Uppsala universitet. På några få år gjorde hon sedan en insats för folkbibliotekstanken som knappast kan överskattas. Hon var också en av de två först invalda kvinnorna i Stockholms stadsfullmäktige, innan hon mot slutet av år 1911 blev

"professorska" i Köpenhamn och lämnade politiken. (Folketinget skulle senare tilldela henne ett personligt lektorat i svenska språket).

Folkskollärarinnan Stina Quint, som efterträdde henne i stadsfullmäktige, startade bl a Folkskolans barn-tidning i syfte att ge barnen tillgång till god och stimulerande läsning medan Cecilia Milow fick till stånd och drev en omfattande pojkklubbsverksamhet i Stockholm. Detta och mycket annat vid sidan av deras politiska verksamhet. Lantbrukarhustrun Jeanna Nilsson i Värmland gjorde omfattande resor runtom i landet och bidrog starkt till att det landsomfattande Sveriges moderata kvinnoförbund kunde konstitueras i maj 1915. Trots motstånd från partiet!

Stina Nicklasson visar med all önskvärd tydlighet att de ledande gestalterna inom Sveriges moderata kvinnoförbund minst av allt var några politiska duvungar. Tvärtom gav de i olika sammanhang prov på politisk (och social) medvetenhet, integritet och framsynthet som var och är imponerande.

Varför ingick då inte rösträttsfrågan i MKF:s program? Troligt är att man inte ville kollidera med AVF utan fö-

redrog att fortsätta sitt arbete inom den partipolitiskt neutrala Landsföreningen för kvinnlig politisk rösträtt. Men medvetenheten om vikten av också kvinnlig rösträtt framgår tydligt när vänsterkvinnorna inom Landsföreningen 1912 och en tid framöver ville uppmana högerkvinnorna att lägga ned sina kommunala röster med hänvisning till AVF:s negativa hållning till kvinnlig rösträtt. MKF:s styrelse gick helhjärtat till motattack: "Om vi kvinnor skulle ställa upp på hugskottet kan högers män undgå att ställa sig frågan: Värdera kvinnorna inte den kommunala rösträtten? (...) Politisk konsensus i rösträttsfrågan kommer att uppnås, det är vår övertygelse. Men den kan försenas genom illa övertänkta handlingar. Därför upp till kamp! Högerkvinnor, rösta i kommunvalet. Aldrig lägga vi ner våra röster!".

En annan anledning kan vara att de moderata kvinnorna såg rösträtten mer som ett medel än som ett mål. Regelmässigt betonades också skyldigheterna starkare än rättigheterna.

Stina Nicklassons välskrivna bok rekommenderas varmt till alla som är intresserade av Sveriges politiska historia.